

Mirko Kovač

MANČAN - SLOVENSKI BAN

Portret dr. Marka Natlačena

OKTOBER 2012

CIP - Kataložni zapis o publikaciji
Narodna in univerzitetna knjižnica, Ljubljana

929Natlačen M.
94(497.4)“1918/1942“(082)

KOVAČ, Mirko, 1931-
Mančan - slovenski ban : portret dr. Marka Natlačena /
Mirko Kovač. - Ljubljana : Salve, 2012

ISBN 978-961-211-645-3

262926848

Mirko Kovač: MANČAN - SLOVENSKI BAN,
Portret dr. Marka Natlačena
Izdal in založil: SALVE d.o.o. Ljubljana
Naklada: 500 izvodov
Ljubljana 2012

Uvod

Eden vodilnih slovenskih politikov iz obdobja med obema svetovnjima vojnama dr. Marko Natlačen je bil rojen v siromašni kmečki družini v Mančah v Zgornji Vipavski dolini. Besedilo opisuje razmere na domačiji v času njegovega odraščanja, njegovo šolsko pot od domače enorazrednice preko klasične gimnazije do zaključka pravnega študija na Univerzi na Dunaju.

Marko Natlačen je bil že v dijaških in študentskih letih član in funkcionar katoliških organizacij Slovenske dijaške zveze in akademskega društva Danica in je že zelo zgodaj prišel v stik z vodstvom tedanje Slovenske ljudske stranke. Predstavljeni so začetki Natlačenove politične in poklicne kariere in orisano družinsko življenje odvetnika in bana, ki si ga je uredil skladno s svojimi katoliškimi nazori.

V zaključnem delu so nakazani vzroki za konflikt Natlačena s Komunistično partijo Slovenije. Pojasnjeno je njegovo delovanje v prvih petih mesecih okupacije, opisana likvidacija s strani Varnostno obveščevalne službe Osvoobodilne fronte ter povzete nekatere reakcije na likvidacijo v tedanjem tisku. Iz sosledja dogodkov je očitno, da Marko Natlačen 13.10.1942 ni bil likvidiran zaradi očitanih mu stikov z okupatorjem, ki so bili omejeni na njegovo funkcijo v prvih petih mesecih okupacije, ampak kot potencialni politični nasprotnik v državljanski vojni.

Pisati o dr. Marku Natlačenu ni enostavno. Njegovih sodobnikov ni več, mlajši, ki bi vedeli kaj povedati o njem, so že visoko v letih. Iz izkušenj mi je znano, da pri imenu »dr. Marko Natlačen« večina Slovencev zardi in umolkne, nasledniki njegovih političnih nasprotnikov pa sprožijo plaz obtožb, češ da je delal proti slovenskemu narodu.

Vsakršno pisanje o dr. Marku Natlačenu, ki je drugačno od sistematičnega blatenja, ki ga je bil deležen po tem, ko je bil umorjen, nasprotniki predvojnega meščanskega reda pojmujejo kot potvarjanje zgodovine. S tem se sami zapletejo v past, ker jih že sama govorica izdaja. Komunistična partija Slovenije (KPS) je v svoji revoluciji posnemala Vsezvezno komunistično partijo boljševikov - VKP(b), jo kopirala pri prihodu na oblast in še danes njeni apologeti uporabljajo njen besedni zaklad.

Zgodovino NOB je med leti 1961 in 1973 napisal v petih knjigah dr. Metod Mikuž, partizan in po vojni predstojnik katedre za novejšo zgodovino na ljubljanski univerzi. Objektivnost pri interpretaciji dogodkov bi mu lahko očitala kvečjemu protipartizanska stran v državljanski vojni, ki je na precejšnjem delu slovenskega ozemlja potekala med drugo svetovno vojno. Mikuževo zgodovino tako lahko štejemo kot možni skupni imenovalac na osnovi katerega lahko skupaj kot narod motrimo medvojne dogodke.

Navedimo nekaj iztočnic, ki jih je dr. Mikuž zapisal v svojih knjigah:

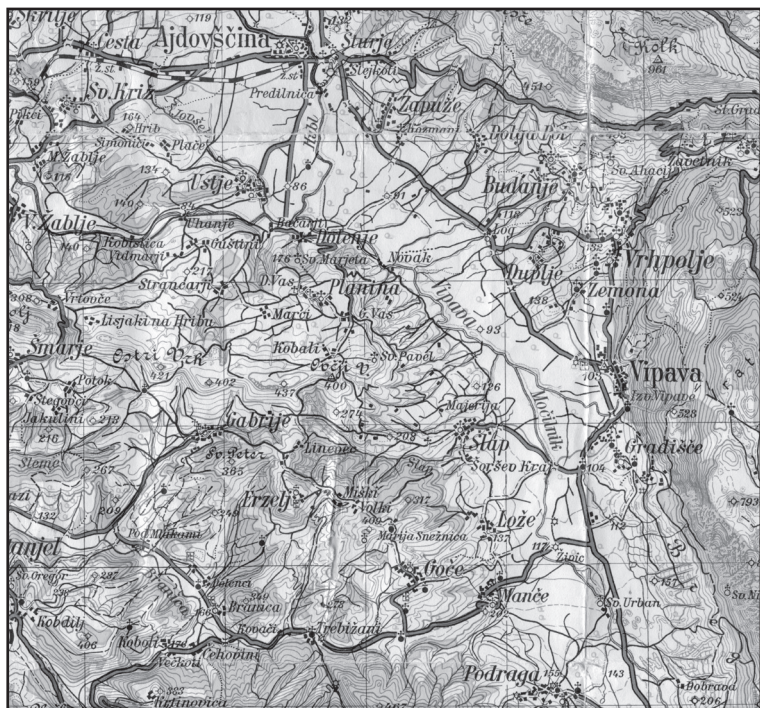
1. Borbe vseh svobodoljubnih narodov so bile velike in veličastne in so terjale velike žrtve in napore. Vendar so bili vsi ti boji le boji proti okupatorju in ne hkrati tudi ljudska revolucija, kot je bila to osvobodilna vojna naših narodov (NOB/I str.6).
2. Iz Ljubljane je 19. junija 1942 pisal Kardelj pismo IOOF in naročil, naj na osvobojenem ozemlju odpravijo vsa ultra-leva nagibanja in naj se celotno gibanje vzdržuje na nacionalno osvobodilni platformi in se razlaščenja itd. izvršujejo samo nad imovino okupatorjev ali pa

odkritih belogardistov. V 4. naredbi med drugim piše o nekaterih napakah, kot so primeri tatvine, nepotrebna nadlegovanja ljudi, primeri surovosti in neopravičene zaplembe, pojavilo se je »vojvodstvo«, ki je na žalost zelo razširjeno (NOB/II str. 56)

3. V Sloveniji prav zaradi tako zgodnjih začetkov OF in njene revolucionarne borbe, ki je izredno hitro zdiferencirala slovenski narod, niti ne moremo iskati kvislingov v pravem pomenu besede in je tudi »Rupnikov primer« po svojem nastanku izrazito kontrarevolucionaren v pravem pomenu besede.
4. Če ne bi bilo partizanske vojske, bi zelo verjetno nastala tudi slovenska »ilegalna« vojska, ki bi bila gotovo povezana z Dražo Mihajlovičem in bi maja ali aprila 1945, ali pa morda celo nekaj mesecev prej, res simbolično udarila po premaganih Nemcih in tako bi se kot jugoslovanska tudi slovenska buržoazija zmagoslavno ponovno usedla za vrat delovnemu ljudstvu. (NOB/I str. 302)

Z upoštevanjem navedenih iztočnic iz Mikuževe zgodovine NOB, bi že zdavnaj lahko prišlo do narodne sprave. KPS je zdiferencirala slovenski narod in tudi brez njene partizanske vojske, bi Slovenci preživeli drugo svetovno vojno. KPS je dajala večji poudarek revoluciji, kot borbi proti okupatorju. Partizansko »nadlegovanje« ljudi je izzvalo samoobrambo in tudi taktično pomirljive besede Kardelja, niso mogle zaustaviti bratomorne vojne. Že sama beseda belogardizem je sovjetska iznajdba za ljudi, ki so bili proti komunistični revoluciji. Takih ljudi pa je bila v Sloveniji večina, če upoštevamo, da je bila pred vojno Slovenija katoliška dežela in da je bilo splošno znano, kakšni so bili rezultati komunističnih revolucij v Rusiji, Ukrajini in Španiji.

V takem zgodovinskem kontekstu moramo motriti zadnjo življenjsko dobo bana dr. Marka Natlačena, razloge za njegovo delovanje ob okupaciji in motive Komunistične partije Slovenije za njegovo likvidacijo in posmrtno zasramovanje.

Izdal Vojnogeografski institut na osnovi novih izmer iz leta 1930, dopolnjeno leta 1967

Portret bana dr. Marka Natlačena na naslovni strani je delo akademskega slikarja Štefana Hauka.

Spomenik na hrbtni strani je bil narejen za umestitev leta 2007 v Mančah, a ZB je to preprečila in še vedno čaka ugodnejših političnih razmer za svoje stalno mesto.

Na spomeniku je zapisano:

Dr. MARKO NATLAČEN

r. 24. 4 1886 v Mančah, u. 13. 10 1942 v Ljubljani

- Ban Dravske banovine 1935 – 1941

- Predsednik narodnega sveta

»Biti samemu sebi zvest je največje dostojanstvo...«

- grb Vipavske občine

Spodnji citat se glasi v celoti: **»Biti samemu sebi zvest je največje dostojanstvo, do katerega se mora dokopati kakšen narod: Tega največjega dostojanstva ne bodo priborili narodu ljudje, ki jih na prvem mestu diči nezvestoba do narodovih idealov!«** (Dr. Marko Natlačen v februarju leta 1941). Doprnski kip je delo akademskega kiparja Draga Tršarja, podstavek doprnsnemu kipu pa akademskega slikarja Štefana Hauka.